

KARPUZ YETİŐTİRİCİLİĐİ

GİRİŐ:

Karpuz Türkiye tarımında ekonomik önemi oldukça fazla olan bir üründür. 39.7 milyon ton olan dünya üretiminin yaklaşık % 10' u 3.9 milyon ton ile dünyada Çin' den sonra en fazla karpuz üretimi ülkemizde yapılmaktadır.

Ülkemizde, karpuzun en fazla üretildiği bölgeler sırasıyla; Ege, Akdeniz, GüneydoĐu Anadolu ve Marmara bölgeleridir. İl bazında ise en fazla üretim ilimizde yapılmaktadır.

Adana ili Türkiye karpuz üretiminin tek başına % 20' sini sağlamaktadır.

Bölgemizde karpuz yetiştirme şekli genellikle erkenciliĐe yöneliktir.

Alçak tüneller altında doğrudan tohum ekimi veya fideyle yetiştiricilik yapılır.

Beslenme ve insan sağlığı açısından önemli bir yere sahip olan karpuz, iştah açıcı ve sıcak havalarda ideal bir serinleticidir. Karpuzun şeker içeriği % 8-14 arasındadır. Karpuzda B,C, A vitaminleri ile Ca, Fe, P, Mg bulunmaktadır. Buna karşılık protein, yağ ve kalori bakımından fakirdir.

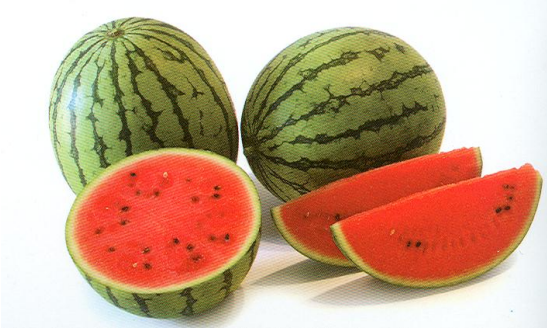
TOPRAK İSTEĞİ:

Karpuz bitkisi, derin, iyi havalanabilen, su tutma kapasitesi yüksek olan, kumlu, kumlu-tınlı bünyeye sahip topraklarda iyi gelişir. Toprak pH'sı 6-7 arasında olması idealdir. Toprak hastalık ve zararlı etmenlerden temiz olmalıdır. Arazinin drenaj sorunu olamamalıdır. Taban suyu seviyesinin 1 metreden daha yukarı çıkmaması gerekir.

TOHURLUK SEÇİMİ:

Tohumluk ve çeşit seçimi çok önemlidir. Yetiştirilecek karpuzun erkenci, başta fusarium olmak üzere hastalıklara dayanıklı, depolamaya ve nakliyyeye mukavemetin iyi, verimin de yüksek olması istenir.

Günümüzde standart ve hibrit tohumlar kullanılmaktadır. Örtü altında ekim alanlarının tamamında F1 hibrit tohumlar kullanılır. Karpuz yabancı döllen bir bitki olması nedeniyle çok kolay açılım göstereceğinden son yıllarda kullanım alanı genişleyen F1 hibrit çeşitleri de birinci yılın hemen sonunda açılım göstereceğinden bunların tohumu bir kez kullanılır. Aksi halde verim düşer. Bölgemizde çok sayıda tohum firması tarafından pazarlanan yüksek verimli, kaliteli, çekirdekli ya da çekirdeksiz karpuz çeşitleri bulunmaktadır.

TOPRAK HAZIRLIĞI VE GÜBRELEME:

Karpuz yetiştirilecek arazinin toprak hazırlığına sonbaharda başlanır. Sonbahar yağışlarından önce derin sürüm yapılır ve dipkazan ile sert tabaka patlatılır. Arkasından kültivatör veya diskaro ile işlenerek kesekler parçalanır. Bu arada verilebildiği takdirde dekara 5-6 ton iyi yanmış ahır gübresi atılmalı. Ayrıca toprak çok kireçli ise ahır gübresiyle birlikte dekara 30-40 kg kükürt verilmesi uygun olacaktır. Karpuz bitkisi organik maddeye olumlu cevap verir.

İkinci toprak işleme dönemi ocak-şubat aylarında yapılır. Bu devrede taban gübresi verilir ve toprak yeniden işlenerek ekim veya dikime hazır hale getirilir. Karpuz tarımında iyi bir ürün için dekara 10-18 kg saf azot (N), 5,8 kg saf fosfor (P₂O₅), 12-18 kg saf potas (K₂O) vermek gereklidir. Bu gübrelere fosforlu olanı ocak ayında toprak hazırlığı sırasında, azotlu ve potaslı gübreler ise üçe bölünerek ilk bölümü karpuz dikimi sırasında, ikinci bölümü çiçeklenme aşamasında, üçüncü bölümü ise meyveler ceviz büyüklüğüne gelince verilir.

Karpuzda potasyumun ayrı bir önemi vardır. Potasyum, çiçeklenmeyi artırdığı gibi meyve kalitesini de yükseltir. Yüksek aroma renk ve şeker oranını da dengeler, kabuğa

parlaklık ve dayanıklılık verir, erken olgunlaşma ve meyvelerin depo ömrünün uzamasını sağlar.

FİDE YETİŞTİRME:

Karpuz doğrudan tohum ekimi yapılarak da yetiştirilir fakat fide ile yetiştiricilik yapmak erkencilik açısından büyük avantaj sağlar. Karpuz fideleri 11X11 cm ebatlarındaki plastik torbalara ekilebilir. Harç olarak;

Dört ölçü yanmış, elenmiş çiftlik gübresi,

İki ölçü elenmiş bahçe toprağı,

Bir ölçü elenmiş dere kumu kullanılır.

Bu harcın her m³'üne 1,5 kg, 15:15:15 oranlı kompoze gübre karıştırılması harcı besin maddeleri yönünden zenginleştirir. Hazırlanan plastik torbalar seralar ve yüksek tüneller içine alınıp dizildikten sonra tohum ekimi yapılır. Sera veya tüneller gerektiğinde ısıtılacak nitelikte olmalıdır. Soğuk tehlikesinden korunmak, fideyi daha erken yetiştirmek, bitkileri ve fideleri soğuktan korumak için ısıtmanın yanında çift kat plastikler de kullanılır.

Torbalara ekilecek tohumlar daha önceden ıslatılıp çatlatılabilir. 25-30 °C sıcaklıkta bir iki gün tutularak çatlatılan tohumlar da çıkış daha çabuk ve düzenli olur. Çıktıktan sonra zaman zaman sulanan, bir iki kez gübrelenen ve otu alınan genç fideler 30-45 gün içinde dikime hazır hale gelir. Son yıllarda plastik torbalar yerine işçilik açısından çok daha az masraflı ve pratik kullanımı olan plastik 45'lik viyoller kullanılmaya başlanmıştır. Viyollerde yetiştirme ortamı olarak torflar kullanılmaktadır. Viyollerin arazi içerisinde taşınması daha kolay ve daha az iş gücü ister.

Günümüzde hazır fide yetiştiren kuruluşların da sayısı gittikçe artmaya başlamıştır. Çiftçiler son yıllarda hazır fide kullanmaya yönlenmişlerdir. Hazır fide, çiftçi yönünden riski en az olan fide temin etme yolu olmuştur. Çiftçinin tohum

fiyatı, işçilik, harç hazırlığı vb. işlemlerin parasal değeri, bir adet fide değeri olarak hazır fideyle hemen hemen aynı fiyata gelmektedir. Bu nedenle temini ve kullanım kolaylığı olması açısından çiftçiler tarafından tercih edilmektedir.

Aşılantmış Karpuz Fideleri

Son yıllarda aşıllı karpuz fideleri de hazır fide kuruluşlarında yapılmaya başlamıştır.

TÜNEL YERLERİNİN HAZIRLANMASI:

Tünel yerleri hakim rüzgara paralel olarak hazırlanmalı, tünel uzunluğu arazinin durumu ve üreticinin isteğine göre değişebilir. Bölgemizde genel olarak tünel uzunluğu 12-14 m. genişliği 100-120 cm. yüksekliği 50-60 cm olarak tesis edilir. İki tünel arası mesafe dıştan dışa 80 cm olmalıdır. Böylece bitki aralarındaki iki metrelik mesafe korunmuş olur.

Tüneller yerden 15-20 cm yükseltilen seddeler üzerine yapılmalıdır. Tünellerin ortasına gelecek şekilde 60-70 cm aralıklarla ocaklar açılır, eğer toprak hazırlığı sırasında yanmış çiftlik gübresi ve taban gübresi verilmemişse her ocağa çiftlik gübresinden bir kürek ve dekara 50 kg 15:15:15 oranında kompoze gübre gelecek şekilde gübre ilave edilerek karıştırılır. ekim veya dikim yapılana kadar bu şekilde bırakılır.

TÜNELLERİN KURULMASI:

İskelet malzemesi olarak çoğunlukla 4-6 mm'lik demir çubuklar kullanılır.

yarım ay şeklinde eğilmiş çubuklar hazırlanan seddelere enlemesine her bir ucu 15-20 cm toprağa girecek şekilde çakılır. Çubuklar 1-2 m aralıklar ile dikilir. Bir tünelde 7-13 arasında çubuk kullanılır. Örtü malzemesi olarak 0.02-0.05 mm veya 0.10 mm kalınlığında plastikler kullanılır. Plastik genişliği alçak veya yüksek tünel olmak üzere 2,2 m ile 6,5 m arası değişir. 12 m'lik bir alçak tünel için 13,5 m naylon kullanılmalıdır.

Örtü altı karpuz yetiştiriciliğinde beyaz plastik malç ve çift kat tünel yapıldığında soğuktan koruma yanında erkencilikte oldukça öne alınabilir.

SULAMA:

Karpuzlarda bitkinin gelişme dönemleri göz önüne alınarak sulama yapılmalıdır. Dikimde can suyu verildikten sonra çiçeklenme dönemine kadar bitkinin su ihtiyacı azdır. Ancak kurak geçen yıllarda az miktar su verilebilir aksi takdirde çok su verilirse bitki çiçeklenmesi gecikir. Bu dönemlerde su direk tünellerin içine azar azar verilmeli veya tüneller açılmadan tünel araları yağmurlama veya salma suyla sulanabilir.

Bitki çiçeklenmeye başladığı zaman su ihtiyacı daha da artar. Meyve irileşme ve olgunlaşma aşamasında en üst seviyeye ulaşır.

Sulama, dikkatli ve kontrollü yapılmalıdır. Fazla sulama vegetatif gelişmeyi hızlandıracağından meyve tutumu azalır bu sebeple suyun azar azar ve sık verilmesi gerekir. Karpuz da en ideal sulama yöntemi damlama sulamadır. Bölgemizde pratik olması açısından yağmurlama sulama tercih edilmektedir.

Karpuzda hasada yakın dönemde sulama kesilmelidir. Aksi takdirde meyvede çatlama çürüme gibi sıkıntılar ekonomik kayıplara neden olacaktır.

İlk meyveler 400-500 gr ağırlığına ulaşınca kadar mecbur kalmadıkça sulamadan kaçınılmalıdır.

HAVALANDIRMA:

Tünellerin havalandırılmasına gece sıcaklığı 8-10 °C olduğu zaman sera ağızları gündüzleri yarıya kadar açılıp akşamları kapatılmalıdır. Gece sıcaklığı 12 °C'nin üzerinde olduğunda sera ağızları gündüz ve gece açık bırakılmalıdır. Nisan sonu mayıs başında gece sıcaklığı 16 °C olduğu zaman plastik örtüler tamamen kaldırılmalıdır. Eğer bu dönemde tünel içerisinde karpuzlar geç ekilmiş ve küçük ise tünelin ağzının açık olması yanında tünel üzerindeki plastiğe sağlı sollu havalandırma delikleri açmak gerekir. Bu işlemin amacı bitkinin meydana gelecek aşırı sıcaklıktan etkilenmesini önlemektir. Bu delik açma işleminde 1 m uzunluğunda ucu çengel şeklindeki demirler kullanılabilir. Bitkinin aşırı sıcaktan etkilenmesi önlenmelidir.

TOZLANMA VE DÖLLENME:

Karpuzlarda erkek ve dişi çiçekler ayrı yerlerde olduğundan meyve tutumunu sağlamak için karpuz ekili alanların yakınlıklarına arı kovasını koymak iyi sonuç verir.

HASAT:

Bölgemizde ilk turfanda olarak üretilen karpuz, bölgemiz ve bilhassa ilimiz açısından katma değeri yüksek ve çiftçilerimize bol gelir getiren bir üründür. Çiftçilerimizin büyük emek ve masrafla yetiştirdiği karpuzun tam hasat olgunluğuna erişmeden pazara sürüldüğü zaman zaman görülen bir olaydır. Tüketici aldığı karpuzun olgunlaşmamış olduğunu gördüğü zaman karpuzun olgunlaşmamış olduğunu görür. Bu olay karpuz fiyatlarının hızla düşmesine ve rekoltenin azalmasına sebep olmaktadır. Bu tür olumsuzluklardan dolayı üreticilerimizin zarar görmemesi, tüketicinin pazardan kaliteli

karpuz temin etmesi için karpuzun en uygun hasat olgunluğunda toplanıp, pazara sevk edilmesi için gerekli kriterler aşağıda sıralanmıştır.

1. Meyve kabuğu üzerindeki mum tabakası matlığını kaybeder ve meyve parlak bir renk alır,
2. Meyve kabuğu tırnakla kolayca sıyrılabılır, çizilebilir,
3. Olgun karpuzda meyvenin toprağa temas ettiği kısımda bulunan beyaz leke hafif sarıya dönüşür,
4. Karpuzun üzerine sertçe vurulduğunda, kendine has dolgun ve tok bir ses çıkarır,
5. Olgun karpuzlar kavunların aksine olgunluğun ileri dönemlerinde hafiflerler,
6. Halk arasında “bıyık ve kulak” adıyla anılan ve meyve sapının 1-2 cm. uzağında bulunan sülük ve küçük yaprak kurumuşsa meyve olgunlaşmıştır.

KARPUZLARDA GÖRÜLEN HASTALIKLAR:

Solgunluk, külleme, çökerten, mildiyö, antraknoz, meyve çürüklüğü, beyaz çürüklük

KARPUZLARDA GÖRÜLEN ZARARLILAR:

-Bozkurt, danaburnu, emici böcekler, kırmızı örümcekler vs.

-Karpuz telli böceği, lahana böceği.

Hastalık ve zararlılarla mücadelede daha geniş bilgi için İl ve İlçe Tarım Müdürlüklerine müracaat edilmesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR:

-ANONİM, 1990. Karpuz Yetiřtiricilięi, T.K.Bakanlığı, ANKARA.

-ANONİM, 1995. Zirai M¼cadele Teknik Talimatları Cilt II, T.K.Bakanlığı, Ankara.